

PRIMEUR

Een ongepubliceerde vertaling van Smith&Wesson

MANON SMITS

Smith&Wesson verscheen eind 2014 in Italië als een theatertekst in boekvorm bij uitgeverij Feltrinelli.¹ Met dit stuk pikt Baricco de spreekwoordelijke draad weer op die hij had uitgeweid met de (inmiddels wereldberoemde) theatertekst Novecento. Het stuk Smith&Wesson werd nog niet integraal vertaald naar het Nederlands, maar hieronder volgt alvast een voorsmaakje.

Kort toegelicht, draait het verhaal rond twee personages Tom Smith en Jerry Wesson, die elkaar in 1902 ontmoeten bij de Niagara-watervallen. In hun voor- en achternamen ligt het lot beschoren van een avontuur dat ze zullen beleven. In dat avontuur is er ook Rachel, een piepjonge journaliste die op zoek is naar een gedenkwaardig verhaal, een heldendaad om over te vertellen. Ze weet dat ze dat verhaal kan schrijven en ze is zelfs bereid de heldendaad zelf te verrichten. Daarvoor heeft ze Smith en Wesson nodig, een onwaarschijnlijk stel oplichters en mislukkelingen dat Rachel voor haar karretje van fantasie en avontuur weet te spannen. Er is ook een bierton nodig, waarin iemand moet plaatsnemen om zich te laten meevoeren door de stroom. Dat heeft nog nooit iemand gedaan. Niemand is ooit in een bierton van de Niagara-watervallen afgedaald. Het is 21 juni 1902. Zal de naam Rachel Green de geschiedenis ingaan? En zal zij daadwerkelijk degene zijn die dit verhaal zal vertellen?

Baricco's stijl is onmiskenbaar, ook al is de vorm van zijn boeken juist erg verschillend en soms zelfs in één boek heel wisselend. Het zit hem in vele dingen: de toon, het woordgebruik, de subtiele humor. En de kenner smult natuurlijk van de onderlinge verwijzingen.

Zo wordt er aan het eind van *Mr Gwyn* (een van Baricco's recentere boeken) gealludeerd op het laatste, onvoltooide boek van Klarissa Rode (een pseudoniem van Mr Gwyn zelf). Het boek in kwestie is getiteld *Driemaal bij dageraad* en heeft als hoofdpersonage een amateurmeteoroloog, die ervan overtuigd is ...

DOSSIER BARICCO

¹ Alessandro Baricco, *Smith&Wesson*, Giangiacomo Feltrinelli Editore Milano, 2014.

dat hij het weer kan voorspellen op basis van een heel eigen statistische methode. [...] Om de benodigde gegevens te verzamelen gebruikte de amateurmeteoroloog een methode die uiteindelijk een van de redenen is voor de charme van het boek: hij vróeg het aan de mensen. Hij was tot de slotsom gekomen dat over het algemeen ieder mens zich van minstens acht dagen in zijn leven precies kon herinneren wat voor weer het was geweest. Hij trok rond en stelde vragen.²

En laat dat nou precies het beroep zijn dat Tom Smith voor zichzelf heeft bedacht; hij is naar de Niagara-watervallen getrokken om daar zijn methode toe te passen en de mensen te ondervragen. Daar kan ik enorm van genieten.

Manon Smits is de vaste vertaalster van Alessandro Baricco in het Nederlands. In 1995 debuteerde ze als literair vertaler met *Oceaan van een zee – een roman van Baricco* die haar nog steeds na aan het hart ligt – en sindsdien vertaalde ze al zijn werk. Twintig jaar later, in 2015, verschijnt haar veertiende Baricco-vertaling *De Jonge Bruid*. Manon vertaalt geregeld ook werk van andere schrijvers uit het Italiaans (o.m. Fabio Genovesi, Melania Mazzucco, Jhumpa Lahiri, ...) en uit het Engels (zoals Emma Donoghue, Patrick Ness, Henry James, ...). Voor haar literaire vertalingen werd ze meermaals genomineerd voor de Groene Watermanprijs (2010), Dioraphte (2013, 2015) en de Europese Literatuurprijs (2011, 2013, 2014). In 2014 ontving ze de Gouden Lijst in de categorie Vertalingen voor *Zeven minuten na middernacht van Patrick Ness*. Onlangs werd bekend dat ze met *De Jonge Bruid* opnieuw is genomineerd, voor de Europese Literatuurprijs 2016. De shortlist van de Europese Literatuurprijs 2016 zal worden samengesteld door een vakjury en wordt op 8 juni bekendgemaakt tijdens een feestelijke bijeenkomst in Spui25. Voor meer informatie, contact en opmerkingen, surf gerust naar <http://www.manonsmits.info>

² Alessandro Baricco, *Mr Gwyn*, De Bezige Bij, Amsterdam, 2012, p. 191

EERSTE BEWEGING, *Allegro*.

Niet ver van de Niagara-watervallen, het jaar 1902.

Interieur van een armoedige blokhut, rommelig, maar waardig.

Een man ligt in bed. Niet per se te slapen. Hij ligt daar gewoon rustig.

Er wordt aan de deur geklopt.

WESSON [*de man in bed*]: Wie is daar?

SMITH [*van buiten*]: Mevrouw Higgins van het hotel heeft me over u verteld. Ze zei dat ik u wel kon opzoeken.

WESSON: Mevrouw Higgins is een hoer!

Stilte.

WESSON: Hebt u me gehoord?

SMITH [*nog steeds van buiten*]: Ja, ik heb u wel gehoord. Ik heb daar alleen geen mening over. Mag ik binnenkomen?

WESSON: Duw maar, de deur is open.

Smith komt binnen, ziet dat de ander in bed ligt.

SMITH: Sorry, ik wist niet dat u lag te slapen...

WESSON: Ik slaap niet, ik lig alleen in bed. Om de vier maanden blijf ik vijf dagen in bed liggen, dat is goed voor je organen, door de horizontale houding komen ze weer in evenwicht, ik blijf in bed liggen en ik eet tuinbonensoep. Ik kom alleen uit bed om te pissen, en om de tuinbonensoep op te warmen.

SMITH: Opmerkelijk.

WESSON: U zou het eens moeten proberen.

SMITH: Is het niet een tikkeltje saai?

WESSON: De saaiheid is onderdeel van de kuur.

SMITH: Oké. Vindt u het erg als ik een stoel pak?

WESSON: Ga uw gang, ga uw gang.

SMITH [*terwijl hij een stoel bij het bed schuift en gaat zitten*]: Mevrouw Higgins heeft me over u verteld.

WESSON: Beeldschone vrouw, dat hebt u vast wel gezien.

SMITH: Prachtig, ja.

WESSON: Ze heeft geen man, geen kinderen, ze is een rare. Dan ga je je toch afvragen met wie ze naar bed gaat, en waarom, hebt u zich dat afgevraagd?

SMITH: Ik kan me niet herinneren dat ik me dat heb afgevraagd, nee.

WESSON: Met haar gasten!

SMITH: Oké.

WESSON: Een hoer, maar begrijpt u me niet verkeerd. Ze doet het uit passie, ze laat zich heus niet betalen, ze krijgt er geen ene dollar voor, het is pure passie.

Bewonderenswaardige vrouw. Logeert u in het hotel?

SMITH: Ik heb er drie weken gelogeed.

WESSON: Niks gebeurd?

SMITH: In welk opzicht?

WESSON: Met mevrouw Higgins?

SMITH: Nee, niks.

WESSON: Ze is nogal kieskeurig.

SMITH: Dat neem ik aan.

WESSON: Ze heeft een voorkeur voor advocaten. Bent u advocaat?

SMITH: Ik? Ik ben meteoroloog.

WESSON: En dat is?

SMITH: Ik beschik over een heel eigen methode om het weer te voorspellen, ik heb er patent op aangevraagd, het werkt behoorlijk goed. Ik gebruik de statistiek, weet u wat dat is?

WESSON: Geef eens een voorbeeld.

SMITH: We nemen bijvoorbeeld Chicago. En we nemen een dag van het jaar. Laten we zeggen eerste kerstdag. Goed. Ik weet wat voor weer het de afgelopen 77 jaar is geweest op eerste kerstdag in Chicago.

WESSON: Wie kan dat nou ook maar ene reet schelen wat voor weer het tien jaar geleden met Kerstmis was?

SMITH: Mij.

WESSON: Serieus?

SMITH: Als ik weet wat voor weer het is geweest, kan ik voorspellen wat voor weer het zal worden. Als de mensen in Chicago in 77 jaar tijd 62 keer op eerste kerstdag zijn wakker geworden met sneeuw, dan weet ik dat er de volgende eerste kerstdag een kans van 4 op 5,7 is dat men precies zo wakker wordt: ik zou u zelfs kunnen vertellen hoeveel centimeter sneeuw ze waarschijnlijk op hun oprit hebben liggen.

WESSON: Verdient u daar de kost mee?

SMITH: Het begint goed te lopen. Als u bijvoorbeeld sneeuwscheppen zou verkopen in Chicago, zou u er wel enig belang bij hebben om mijn statistieken te kunnen zien.

WESSON: Ik zou nooit sneeuwscheppen gaan verkopen in Chicago.

SMITH: Het was maar een voorbeeld.

WESSON: Dan zou ik 's zomers een andere baan moeten zoeken.

SMITH: Waarschijnlijk.

WESSON: Terwijl ik elke dag weet wat voor weer het morgen zal zijn.

SMITH: Hoe weet u dat?

WESSON: Ik kijk naar de kleuren van de rivier. Hebben ze u verteld wat ik voor beroep heb?

SMITH: Ja, ze hebben me verteld wie u bent. Ze noemen u de Visser. Maar u vist niet op vissen, dat weet ik. U vist op... hoe moet ik dat zeggen? Lichamen?

WESSON: Ik kijk naar de kleuren en ik kijk hoe de rivier zich beweegt, hoe hoog hij staat, hoe snel hij gaat, hoe hij zijn kont beweegt. Hij weet wat voor weer het zal worden, en dat vertelt hij mij.

SMITH: Vergist u zich vaak?

WESSON: Zelden. Bent u daarvoor naar me toe gekomen?

SMITH: Nee. Ik was niet op de hoogte van dat met die kleuren.

WESSON: Waarom dan?

SMITH: Ziet u, er zijn uiteindelijk niet zo heel veel verkopers van sneeuwscheppen, in Chicago, en dus bedacht ik dat ik me beter kon oriënteren op bepaalde toeristische trekpleisters. Kunt u me volgen?

WESSON: Ga door.

SMITH: Dus dacht ik aan de watervallen. Mensen komen van heinde en ver om dat schouwspel te zien, het begint echt een rage te worden. Dus ben ik eens komen kijken. En ik heb besloten hier te blijven. Ik moet mijn tabellen opstellen. Daar ben ik wel een tijdje mee bezig.

WESSON: Tabellen.

SMITH: Wat voor weer het is geweest de afgelopen 77 jaar, elke dag die god de aarde gegeven heeft. Hier bij de watervallen.

WESSON: En hoe doet u dat?

SMITH: Deels door de archieven van de gemeente te raadplegen, en ik lees oude kranten. Maar daar vind je niet veel in. En verder ga ik het aan de mensen vragen.

WESSON: Mensen weten heus niet meer wat voor weer het 40 jaar geleden was.

SMITH: Dat denkt iedereen. Maar dat is niet waar. De mensen weten het nog heel goed.

WESSON: Flauwekul.

SMITH: Wanneer was de laatste keer dat u een mens hebt opgevist, van daar beneden?

WESSON: Op 3 maart van dit jaar. Het was een flinke, een bankier uit New York. Hij had drie dagen in hotel Great Falls gelogeed, en toen de auto al op hem stond te wachten om te vertrekken, bestelde hij een glas champagne en zei dat hij nog heel even ging kijken. Hij liep in zijn eentje naar de brug, gooide zijn champagne achterover en stortte zich toen naar beneden. Weet u wat het laatste was wat hij deed voordat hij sprong?

SMITH: Vertelt u het me maar.

WESSON: Hij trok langzaam zijn handschoenen uit, en legde ze op de leuning van de brug. Het opmerkelijke is dat hij ook een hoed op had, een mooie bankiershoed, maar die deed hij niet af, hij sprong omlaag met die mooie hoed op... Je hebt rare mensen.

SMITH: Waar hebt u hem opgevist?

WESSON: Beneden bij de stroomversnelling, in de populierenbocht. Het was een heel gedoe om hem te pakken te krijgen, want zijn lichaam was klem komen te zitten onder een hele kluwen troep, ver van de kant. Ik moest de boot pakken, en het regende, en er stond een gigantische wind, er liep allemaal water in de boot, het was echt een klotezooi.

SMITH: Ziet u?

WESSON: Wat zie ik?

SMITH: 3 maart 1902, regen én wind, koud. Mag ik even een aantekening maken?

WESSON: Wat doet u in godsnaam?

SMITH [*maakt een aantekening in een opschrijfboekje dat hij uit zijn zak heeft gepakt*]: Was dat 's middags, 's ochtends, 's avonds? Dat weet u toch nog wel?

WESSON: 's Middags.

SMITH: 's Middags. [*klapt het boekje dicht*] Ziet u, de mensen weten wel wat voor weer het is geweest.

WESSON: Waar slaat dat op, die dag heb ik een man uit de rivier gevestigd!

SMITH: U hebt in de afgelopen 24 jaar 217 lichamen uit de rivier gevestigd, ik weet zeker dat u me enorm behulpzaam kunt zijn als we een tijdje samenwerken.

WESSON: Oké, ik vis doden uit de rivier, maar andere mensen? Die vissen geen doden uit de rivier dus die kunnen zich niet herinneren...

SMITH: Maar ze hebben wel op een dag hun vader zien sterven. Of ze zijn voor het eerst in een trein gestapt. Ze hebben een vrouw gekust, ze hebben een wedstrijd gewonnen, ze hebben een hoop geld verloren, ze zijn in een nieuwe woning getrokken, ze zijn uit een ziekenhuis gekomen. Speciale dagen. Mag ik zo vrij zijn u te vragen of u zich nog de eerste keer herinnert dat u uw naam in de krant zag staan?

WESSON: Nou en of, dat knipsel heb ik daar hangen, die eikels hadden ook nog mijn naam verkeerd gespeld.

SMITH: Had u die krant gekocht of liet iemand hem aan u zien?

WESSON: Zie ik eruit als iemand die kranten koopt? Horace kwam naar de rivier, hij zwaaide ermee door de lucht en riep me, hij kwam die krant brengen.

SMITH: Dus hij rende naar de rivier terwijl hij met die krant zwaaide. In wat voor licht?

WESSON: Veel licht, zou ik zeggen. Veel licht. Het was een mooie ochtend, heel warm.

SMITH: Ziet u?

WESSON: Shit.

SMITH: U vindt het toch niet erg als ik een notitie maak? [*Hij haalt het opschrijfboekje tevoorschijn.*]

WESSON: Hebt u het geprobeerd met mevrouw Higgins?

SMITH: 'Geprobeerd' in welk opzicht, als ik vragen mag?

WESSON: Nee, niet in die zin, in de zin dat u haar hebt gevraagd wat voor weer het was, dat gedoe.

SMITH: Nee. Mevrouw boezemt mij enig ontzag in.

WESSON: Dat komt doordat ze zo mooi is.

SMITH: Ja, dat is mogelijk.

WESSON: Dus u hebt haar niets gevraagd.

SMITH: Ik heb nooit een elegante manier gevonden om het onderwerp aan te snijden.

WESSON: Jammer.

SMITH: Het is beslist een omstandigheid die enige teleurstelling verdient.

WESSON: Bent u altijd zo...

SMITH: Zo wat?

WESSON: Zo vlak... ik bedoel, u verheft nooit uw stem, u verklaart me niet voor gek, ik bedoel, bent u echt altijd zo kalm?

SMITH: Voornamelijk.

WESSON: Voornamelijk?

SMITH: Het overkomt me zo nu en dan weleens dat ik mijn zelfbeheersing verlies, ja, als u dat soms bedoelt. En alleen in een beperkt aantal, zeer vastomlijnde situaties.

WESSON: O. Hoe zit het met tuinbonensoep?

SMITH: Ik geloof niet dat ik u begrijp.

WESSON: Vindt u die lekker, vindt u die vies, hoe zit het?

SMITH: Die verdraag ik, laat ik het zo zeggen.

WESSON: Mooi zo, hebt u er dan niets op tegen om van uw stoel te komen en er wat van op te warmen? Dan hoef ik tenminste niet op te staan, en kan ik mijn kuur voortzetten.

SMITH: Dat is goed. [*Hij staat op, loopt naar een hoek van de blokhut waar een kookstel staat.*]

WESSON: U hoeft alleen maar het vuur aan te steken, dan neemt u de houten lepel en blijft u voortdurend roeren, maar wel langzaam.

SMITH: Dat is goed.

WESSON: Heeft mevrouw Higgins u echt over mij verteld?

SMITH: Ja.

WESSON: Wat zei ze dan?

SMITH: Dat niemand de watervallen zo goed kent als u. Is dat waar?

WESSON: Ik heb de plattegrond in mijn hoofd zitten. De plattegrond van de rivier. Die heb ik zelf ontworpen, door steeds maar te proberen. Al vanaf mijn vijfde was dat het enige waar ik mee bezig was. Alles wat ik vond gooide ik in de rivier, en dan keek ik welke weg het aflegde. En dat prentte ik dan in mijn geheugen. Af en toe in de boot, om me te laten meevoeren. Als u nu een boomstronk in de rivier gooit, of een bankier, wat u maar wilt, dan kan ik die drie mijl door de stroomversnellingen laten afleggen, hem met de waterval omlaag laten storten, hem onder water zien verdwijnen, en dan kunt u er zeker van zijn dat ik hem na die hele reis van hem precies op de juiste plek eruit vis.

SMITH: In ogenschouw genomen dat dit de zelfmoordhoofdstad van de wereld is, zal dat beslist een lucratieve bezigheid zijn.

WESSON: O nee, luister, ik doe het heus niet voor het geld. Ik wil er geen ene dollar voor hebben. Ik doe iets anders voor de kost.

SMITH: Echt waar?

WESSON: Ik heb een kiosk, beneden bij de waterval... souvenirs, dat soort dingen. Als ik zin heb doe ik die open. En af en toe neem ik mensen mee op een boottocht.

SMITH: Dat klinkt relaxed.

WESSON: Dat is het ook. U moet langzamer roeren.

SMITH: Ik roer ook langzaam.

WESSON: Niet langzaam genoeg.

SMITH: U zei langzaam, ik roer langzaam.

WESSON: Maar niet langzaam genoeg.

SMITH: Dan had u heel langzaam moeten zeggen.

WESSON: Dan had ik...

SMITH: [*in een crescendo*] Luister, woorden zijn zeer nauwkeurige machientjes, geloof me, wie die niet weet te bedienen kan ze maar beter niet gebruiken, dan is het voor iedereen beter dat hij blijft wat hij is, namelijk een primitief dier dat moeizaam met zijn vinger naar de dingen wijst terwijl hij zich een foneem probeert te herinneren dat daarvoor staat, maar zonder naderhand te klagen als de mensen hem een trap verkopen als een zwerfhond, want dat is wat hij verdient, als hij niet eens een paar woordjes correct kan uitspreken, zoals heel langzaam roeren met de houten lepel, roer dan zelf maar, kom uit dat gore bed, zet die smerige ingewanden in dat lijf van u maar in verticale positie, die zijn toch allang onherroepelijk aangetast door het feit dat u op de vochtigste klotepiek van de aarde woont, loop die paar verrekte meters en roer zelf maar in die walgelijke tuinbonensoep van u waarvan je bij de geur alleen al over je nek gaat, godsamme!

Korte stilte.

SMITH [*plotseling uiterst kalm*]: Neemt u me alstublieft niet kwalijk, ik heb een zeer strenge vader gehad.

WESSON: Fantastisch. Dat was toch niet geacteerd, hè? Ik bedoel, u deed het niet speciaal voor mij?

SMITH: Nee, absoluut niet. Ik kan niet tegen kritiek.

WESSON: Verbluffend.

SMITH: Je raakt er vanzelf aan gewend.

WESSON: U bent gestopt met roeren. Nee! Grapje. Wat een figuur...

SMITH: Neemt u me alstublieft niet kwalijk.

WESSON: Welnee... Geef me de vijf, ik mag u wel.

SMITH: Ik heb u nog niet eens gezegd hoe ik heet. Smith.

WESSON: Aangenaam, Wesson. [*Ze geven elkaar de hand.*]

Lange stilte.

SMITH: Ach nee, dat is jammer.

WESSON: Verdorie...

SMITH: Echt Wesson, net als die eh...?

WESSON: En Smith is echt Smith, Smith?

Stilte ad libitum waarin de twee doen alsof ze schieten met pistolen en geweren, waarbij ze laten merken dat ze een onvoorwaardelijke afkeer hebben van wapens. Zo'n soort entr'acte die bij de première zes seconden duurt en na twee jaar toeren een eeuwigheid kan voortduren.

WESSON: Ach ja.

SMITH: Ik ga maar weer roeren, ik wil niet dat het aankoekt.

WESSON: We kunnen dit maar beter niet rondvertellen.

Smith keert terug naar het kookstel.

SMITH: Het zou een oplossing kunnen zijn om elkaar bij de voornaam te noemen.

WESSON: Uitstekend idee!

Smith loopt weer naar het bed en steekt zijn hand uit naar Wesson.

SMITH: Tom. Het is me een waar genoeg.

WESSON: Jerry. Het genoeg is geheel mijnerzijds.

Vertaald vanuit het Italiaans naar het Nederlands door Manon Smits.

Uit: Alessandro Baricco, *Smith&Wesson*, Giangiacomo Feltrinelli Editore Milano, 2014.

Questa traduzione è stata autorizzata dall'autore in data del 10 febbraio 2016.

Deze vertaling wordt gepubliceerd met goedkeuring van auteur, gegeven te Leuven op 10 februari 2016.